

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17
00530 Helsinki

Käsikirjoitus

Eeva-Liisa Markkanen, nuorisotyön suunnittelija, MLL

Työryhmä

Kirsi Pihlaja
Terhi Rapeli
Juuso Repo

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

Virma

Kuvat:

Keksi/Eva Persson
Matti Matikainen
Jarkko Mikkonen
Raisa Kyllikki Karjalainen
Tomi Nuotsalo

Paino:

Hämeen Kirjapaino Oy, 2015

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 88 000 jäsentä, 558 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja Nuortennetin kirjepalvelu vastaa noin 30 000 yhteydenottoon.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 1 100 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 12 000 MLL:n tukio-pilasta, internetissä nuoria tukee noin 20 verkkotukaria eli verkk@ria.
- Lähes 1 100 MLL:n kouluttamaa lastenhoitajaa työskentelee noin 5 000 perheessä.
- Yli 600 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 550 perhekahvilaa, joissa kokoonnutaan noin 15 500 kertaa.
- MLL:ssa toimii lähes 300 vertaisryhmää ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n kerhoissa käydään noin 511 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan yli 55 000 ekaluokkalaista ja noin 50 000 seitsemäsluokkalaista vanhempia.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisältö

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit | s. 4

Tukioppilaiden tunnetaitojen tukeminen | s. 6

Tavoitteet | s. 6

Materiaalin sisältö | s.8

Osio 1. Tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja ilmaiseminen | s. 8

Osio 2. Minäkäsitys ja itsetunto | s. 8

Osio 3. Empatiataidot | s. 9

Osio 4. Kunnioittava vuorovaikutus | s. 9

Lähteet | s. 10

MLL:n tukioppilastoiminta | s. 11

Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit

TUKIOPPILAIDEN KOULUTUS

- Koulutus tukee tukioppilaa valmiuksia toimia tehtävässään ja antaa välineitä toiminnan kehittämiseen.
- Toiminnallisen työskentelyn avulla tukioppilaa tarvitsemia taitoja voidaan harjoitella turvallisesti ja tavoitteellisesti.
- Koulutus ohjaa myös toiminnan yhteiseen suunnitteluun, arvioimiseen ja kehittämiseen.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

- Tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja ilmaiseminen
- Minäkäsitys ja itsetunto
- Empatiataidot
- Kunnioittava vuorovaikutus

Ryhmän toiminta

- Millainen on hyvä ryhmä?
- Ryhmän kehitysvaiheet ja ilmiöt
- Taitavaksi ryhmän ohjaajaksi
- Miten ryhmään voi vaikuttaa?

Kiusaamisen ehkäiseminen

- Kiusaaminen ilmiönä
- Yhteinen vastuu
- Pieniä suuria tekoja
- Me toimimme!

Mediakasvatus

- Myönteinen netinkäyttö – parempi internet
- Vastuullinen, osallistuva ja vaikuttava nuori
- Yhteisöllisyys digiajan koulussa
- Eettisesti digikulttuurissa

Koulutus- materiaalin käyttö

Jokaiseen koulutusmateriaaliin kuuluu opasvihkonen ja verkossa olevat tehtäväkortit: mll.fi/tukioppilastoiminta. Opasvihkossa on kunkin koulutusmateriaalin tavoitteet, asiiasältöön liittyvät taustatiedot ja ehdotukset työskentelytavoista. Aiheeseen liittyvät tehtäväkortit löytyvät netistä ja ne voi tulostaa käyttöönsä.

Jokainen koulutusmateriaali on laadittu kuuden oppitunnin mittaiseksi. Koulutusmateriaali on jaettu aiheittain pienemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta koulutuksen voi jakaa useammalle eri kerralle. Tämä on tarpeen muun muassa silloin, kun tukioppilastoiminta on koulussa valinnaisaineena.

Koulutusmateriaaleista voi rakentaa oman koulutuskokonaisuuden yhdistämällä osia ja harjoituksia eri materiaaleista (I Tunne- ja vuorovaikutustaidot, II Ryhmän toiminta, III Kiusaamisen ehkäiseminen ja IV Mediakasvatus).

Jokaisessa tehtäväkortissa on toiminnallinen harjoitus ja sitä taustoittava teoriaosuus. Tehtäväkortit tukevat myös ohjaajaa rakentamaan juuri omalle ryhmälle ja omiin tavoitteisiin sopivan koulutuksen, sillä eri osioiden tehtäviä on helppo yhdistellä. Jokaiseen aiheeseen on useampi harjoitus, mikä lisää ohjaajan valinnanvapautta, ja omat painotukset on entistä helpompi huomioida.

Materiaalien soveltaminen

Kummitunnit:

Monet tehtäväkorttien harjoituksista sopivat myös tukioppilaiden itsensä vetäminä kummitunneille. Kun tukioppilas valmistautuu kummitunnin pitämiseen, on tärkeää on tärkeää, että tukioppilas käy etukäteen tehtävän ohjaamiseen liittyvät kysymykset läpi. Esimerkiksi: "Mitä minun tulee huomioida, kun ohjaan harjoitusta nuoremmille oppilaille?" "Millaisia haastavia tilanteita harjoituksen yhteydessä voi nousta esiin?"

Tietoiskut:

Harjoituksista voi rakentaa lyhyen toiminnallisen tietoiskun tukioppilaskokoukseen tai -tapaamiseen.

Valinnanvapaus:

Materiaalista voi avainsanoja hyödyntämällä helposti poimia yksittäisiä harjoituksia täydentämään muita koulutuskokonaisuuksia.

KiVa-teemat:

Koulutusmateriaalin sisällöissä on paljon KiVa-koulun yläkoulumateriaalin teemojen aiheita. Materiaalia voi hyödyntää KiVa-teemojen käsittelyssä ja tukioppilaita voi ottaa mukaan teemojen suunniteluun ja toteutukseen.

Monikäyttöisyys:

Harjoitukset soveltuvat käytettäväksi eri oppiaineiden opetuksessa tai luokanohjaajan tunneilla sekä nuorisotyössä.

Toiminnallisia elementtejä opetukseen:

Vuonna 2016 voimaan tulevissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan oppilaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukemista sekä monipuolisten opetustenetelmien käyttöä. Koulutuksen harjoituksia voi käyttää apuna toiminnallisten ja vuorovaikutuksellisten elementtien lisäämisessä opetukseen.

Tukioppilaiden tunnetaitojen tukeminen

Tukioppilastoiminnan keskeisenä tavoitteena on edistää toisten huomioivaa käyttäytymistä koulussa. Tukioppilaat järjestävät koulussa yhteishenkeä lisäävää toimintaa, johon hyväksytään kukin yhteisön jäsen omana itsenään. Tukioppilastoiminta on myös vertaistukea nuorilta nuorille. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat tukioppilaan toiminnan kannalta olennaisia. On tärkeää, että tukioppilas osaa tunnistaa omat tunteensa, jotta hän kykenee vuorovaikutustilanteissa myötäelämään toisen tunteita. Tukioppilaille tärkeitä tunnetaitoja ovat etenkin omien ja toisen tunteiden tunnistaminen, omien tunteiden nimeäminen, tunteiden ilmaiseminen ja niiden käsitteleminen. Vuorovaikutustaitoihin kuuluvat esimerkiksi kyky ilmaista omia toiveitaan ja tarpeitaan, havaita toisen viestejä, kuunnella, pohtia asiaa toisen kannalta ja hahmottaa syysuhteita.

Empatia eli kyky myötäelää toisen tunteita on olennainen osa vuorovaikutustaitoja. Empaattinen nuori osaa asettua toisen rooliin, tunnistaa toisen tunteita ja vastata toisen tunteisiin. Tukioppilaille tämä tarkoittaa kuuntelemisen, lohduttamisen, tukemisen ja kannustamisen taitoa. Hyvä itsetuntemus auttaa kehittämään

empatiataitoja ja ymmärtämään muita. Tukioppilaskoulutus edistää itsetuntemusta. Se auttaa nuorta kehittämään empatiataitojaan ja ymmärtämään paremmin itseään ja muita. Tukioppilaskoulutuksessa nuoret saavat itseluottamusta toimia vertaisryhmässään mielipidevaikuttajina ja voimavaroja muiden tukemiseen.

Nuoruusikä on voimakasta identiteetin rakentamisen aikaa. Minäkäsitys eli yksilön ajatukset, uskomukset ja mielikuvat omasta itsestä rakentuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja nuoren itsetunto kehittyy heilahdellen joskus ääripäästä toiseen. Tämä tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali tunne- ja vuorovaikutustaidoista antaa monipuolisesti työkaluja siihen, miten tukioppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja itsetuntemusta voidaan vahvistaa. Materiaalin avulla voi nuoria kannustaa pohtimaan omaa minäkäsitystään ja vahvuuksiaan ja tukea omien tunteiden tunnistamista. Siten myös vahvistetaan heidän itsetuntoaan ja valmiuksiaan kohdata ja auttaa muita koulu yhteisön jäseniä.

Koulutusmateriaalin tausta-ajatuksena on näkemys vaikutusten kehäprosessista: tapamme suhtautua itseemme heijastuu

i ”Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. -- Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön.”

Perusopetuksen opetus-
suunnitelman perusteet 2014

siihen, kuinka suhtaudumme muihin. Se puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka muut suhtautuvat meihin ja millaiseksi jonkun yhteisön vuorovaikutus muodostuu. Tarkoituksena onkin pohtia yhdessä nuorten kanssa, miten jokainen pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan koko yhteisön hyvinvointiin ja vuorovaikutusnormeihin.

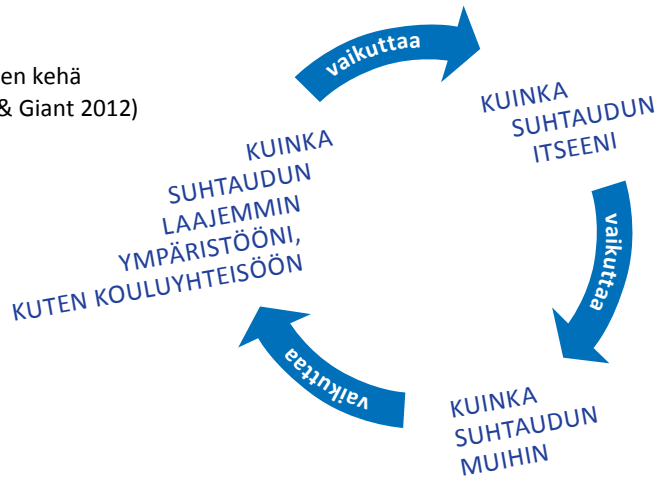
Tavoitteet

Tavoitteena on vahvistaa tukioppilaiden tunnetaitoja, itsetuntemusta, kykyä toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä vahvistaa tukioppilaiden näkemystä siitä, että heidän toiminnallaan on vaikutusta yksittäisen oppilaan ja koko koulu yhteisön hyvinvointiin. Tarkoituksena on innostaa tukioppilaita suunnittelemaan ja järjestämään omaan kouluun toimintaa, joka edistää oppilaiden välistä positiivista vuorovaikutusta.

Tukioppilas saa koulutuksessa valmiuksia

- tunnistaa ja nimetä omia tunteitaan,
- tunnistaa minäkäsitykseen ja itsetuntoon liittyviä tekijöitä itsessään ja muissa,
- osoittaa empatiaa toisen tunteita ja kokemuksia kohtaan,
- harjoitella muita kunnioittavaa kohtaamista ja
- suunnitella tukioppilaiden toimintaa niin, että se tukee myönteisen vuorovaikutuksen syntymistä koko koulu yhteisössä.

Vaikutusten kehä
(Beddoe & Giant 2012)

Toiminnallista työskentelyä

Erilaiset arjessa kohdattavat tilanteet tarjoavat jatkuvasti mahdollisuuksia kehittämään ja harjaannuttamaan vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutuksessa toistemme kanssa opimme samanaikaisesti monia asioita: opimme oppimaan, opimme itsestämme, opimme tietoja ja yhteistyötaitoja. Arkisten tilanteiden lisäksi vuorovaikutustaitoja voi myös tietoisesti kehittää harjoituksilla ja havainnoinnilla.

Toiminnalliset harjoitukset sopivat erinomaisesti tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittamiseen. Niiden avulla voi harjoitella omien ja toisten tunteiden tunnistamista, yhteistyötaitojen kehittämistä ja vahvistaa ongelmaratkaisutaitoja

i ”Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaisen luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta.”

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

ja tunnetta osallisuudesta. Tunnekasvatuksessa oppiminen tapahtuu parhaiten kannustavissa ihmissuhteissa, jotka tekevät oppimisesta haastavaa, sitouttavaa ja tarkoituksellista. Itsearviointitaitojen kehittyminen on myös yksi vuorovaikutustaitojen harjoittamisen tärkeä tavoite. Itsetuntemus kasvaa kokemuksen myötä, mutta sen kehittyminen vaatii myös reflektointia: on pysähdyttävä aika ajoin oppimansa äärelle pohtimaan, mitä on oppinut ja mitä tapahtuma itselle merkitsee. Reflektointitaidot eivät välttämättä kehity automaattisesti, vaan nuoret tarvitsevat niiden kehittämiseksi ohjausta ja malleja. Ohjaajan tekemät kysymykset ja pohdintatehtävät tukevat reflektointitaitojen kehittämistä. (Toivakka & Maasola 2011, 39).

Tunnetaidot, itsetunto ja vuorovaikutustaidot ovat helposti haavoittuvia ja säteilevät kaikkeen tekemiseemme. Siksi kaiken työskentelyn taustalla on oltava oppilasta kunnioittava ja kannustava asenne. Ohjaajan on myös huolehdittava siitä, että harjoituksia tehtäessä ryhmässä vallitsee luottamuksen ilmapiiri. Palaute ja ohjaajan tuki merkitsevät paljon oppilaiden kokemuksiin toiminnallisesta työskentelystä. Ohjaajan vastuulla on myös pohtia, millaiset harjoitukset sopivat kunkin ryhmän kanssa tehtäviksi. Ryhmät ovat erilaisia: toisissa ryhmissä luottamuksen rakentaminen vie pidemmän aikaa, toiset taas ovat nopeammin valmiimpia haastavampaankin työskentelyyn.

Monet tukioppilastoiminnan har-

joitukset tehdään pienryhmissä. Pienryhmytyöskentely lisää osallistujien turvallisuuden tunnetta ja varmistaa kaikkien osallistujien mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin ja osallistua. Kun pienryhmät vaihtuvat, on oppilailla mahdollisuus solmia uusia vuorovaikutussuhteita, ja samalla ehkäistään mahdollisten kuppikuntien syntymistä.

Toiminnallinen työskentely on usein mukavaa, mukaansa tempaavaa ja ajatuksia herättävää. Ohjaajan tärkeä tehtävä on ohjata harjoitusten purkua kohti tukioppilaiden toimintaa koulussa. Tukioppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja tukemalla tukioppilaille annetaan valmiuksia heidän tärkeään tehtäväänsä. Tukioppilaille on tarjottava mahdollisuuksia myös toiminnan ideointiin, suunnitteluun ja toteuttamiseen.

MUISTILISTA TUKIOPPILASOHJAAJALLE

- Kiinnitä huomiota ryhmän sisäisen turvallisuuden ja luottamuksen luomiseen ja varaa riittävästi aikaa tutustumiselle. Lisää tutustumisharjoituksia on Tukioppilas ryhmän tukena -osion tehtäväkorteista.
- Kerro selvästi osallistujille, mitkä ovat toiminnallisten harjoitusten tavoitteet. Harjoitusten mielekkäisyys lisää osallistujien motivaatiota.
- Tue opitun siirtämistä arkiin vuorovaikutustilanteisiin keskustelemalla osallistujien kanssa siitä, miten harjoituksissa esiin nousseet asiat näkyvät omassa toiminnassa tai omassa kouluyhteisössä.
- Oma esimerkkisi välittyy ryhmän toimintaan. Kiinnitä huomiota omaan tapaasi ohjata ja ottaa osallistujat huomioon. Muista oppilasta kunnioittava ja kannustava asenne!

Materiaalin sisältö

1. Osio

Tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja ilmaiseminen

Tunteet koetaan yksilöllisesti. Ne vaihtelevat, muuntuvat ja ilmenevät eri tavoin. Tunteiden kuvaileminen, tunnistaminen ja sanoittaminen on kuitenkin tärkeää, jotta ihmiset voisivat oppia ymmärtämään itseään ja muita. Tunteiden tunnistamisen ja ilmaisemisen lisäksi on tärkeää tunnistaa omat tapansa reagoida ja ajatella erilaisissa tilanteissa. Kyky tarkastella omaa toimintaansa, sen taustalla

vaikuttavia tekijöitä ja oman toiminnan vaikutuksia muihin on olennainen osa itsetuntemusta.

Ensimmäisessä osiossa keskitytään tukioppilaiden tunnetaitojen tukemiseen eli harjoitellaan tunteiden nimeämistä, tunnistamista ja ilmaisemista. Harjoitukset sisältävät sekä omien tunnetaitojen ilmaisun pohtimista että tunteista puhumisen harjoittelua.

TUNTEET-osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

101. NIMIEN JA TUNTEIDEN PIIRI
102. TUNNE-EVOLUUTIO
103. TUNTEIDEN SUKULAISET
104. TUNTEET JA TILANTEET
105. MITÄ TUNSIIN EILEN?

Avainsanat

- Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen
- Tunneviestintä
- Positiiviset ja negatiiviset tunteet
- Tunteiden ilmaiseminen

2. Osio:

Minäkäsitys ja itsetunto

Minäkäsitys on joukko käsityksiä, asenteita ja tuntemuksia, jotka ihmisellä on ominaisuuksistaan, kyvyistään ja suhteestaan ympärillään oleviin ihmisiin ja yhteisöihin. Kokemukset muokkaavat minäkäsitystä jatkuvasti. Itsetunnolla tarkoitetaan ihmisen myönteistä tai kielteistä kokonaiskuvaa – hänen omanarvontuntoaan. Terve itsetunto tarkoittaa kokemusta siitä, että on riittävän hyvä. Se on itsensä arvostamista, oman elämän näkemistä arvokkaana ja ainutlaatuisena, kykyä arvostaa muita ihmisiä, itsenäisyyttä oman elämän ratkaisuihin, riippumattomuutta muiden mielipiteistä sekä epäonnistumisten ja pettymysten sietämistä.

Minäkäsitys vastaa kysymykseen millainen olen, itsetunto taas enemmänkin miten suhtaudun itseeni ja miten paljon arvostan itseäni. Itsetunto muuttuu ja muovautuu koko elämämme ajan. Itsetunnon voidaan ajatella koostuvan kahdesta osasta: suhteellisen pysy-

västä perusitsetunnosta sekä itsetunnon vaihtelevasta osuudesta, niin sanotusta ilmanpuntari-itsetunnosta. Ilmanpuntari-itsetunto vaihtelee elämäkokemusten ja koettujen tilanteiden mukaan. Itsetunnon vaihteleva osuus saattaa heilahdella jonkin kokemuksen tai pettymyksen kohdatessa pitkä- tai lyhytkestoisesti. Onnistuminen puolestaan kohentaa sitä. Ihmiset kokevat

itsetunnon vaihtelut eri tavoin. Jos ilmanpuntari-itsetunto on pitkään heikko, sillä on haitallinen vaikutus perusitsetuntoon (Keltikangas-Järvinen 2004).

Toisen osion harjoituksissa käsitellään minäkäsityksen ja itsetunnon muodostumista, pohditaan käsityksiä omasta itsestä ja harjoitellaan kuvaamaan itseä monipuolisesti.

MINÄKÄSITYS JA ITSETUNTO -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

106. HYVÄT OMINAISUUDET TAI
107. ELÄMÄN PELIKORTIT
108. PEILI TAI
109. KATSEKONTAKTI
110. MIELIKUVIA MINUSTA
111. OMAKUVA

Avainsanat

- Minäkäsitys
- Ihanneminä
- Itsetunto

3. Osio Empatiataidot

Myötäelämisen taito eli empatia on sitä, että osaa ja haluaa asettua toisen rooliin, tunnistaa toisen tunteet ja vastata toisen tunteisiin. Empatia on lohduttamista, piristämistä, kannustamista ja tukemista. Aina ei tarvita edes sanoja, vaan pelkkä lähellä oleminen riittää. Empatia rakentuu itsetuntemukselle. Mitä paremmin ihminen ymmärtää omia tunteitaan, sitä

taitavampi hän on lukemaan muiden mielialoja. Empatiataidolla on olennainen merkitys sosiaalisten tilanteiden sujuvuudelle ja kahden ihmisen tunteiden yhteensovittamiselle.

Kolmannen osion harjoituksissa keskitytään empatiataitojen vahvistamiseen pohtimalla omia ja toisten tunteita sekä mielikuvaharjoituksella.

EMPATIATAIDOT-osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 112. MIELIKUVAMATKA
- 113. OMAT TUNTEET
- 114. TOISEN KUNNIOITTAMINEN

Avainsanat

- Empatia
- Myötäelämisen taito
- Toisen asemaan asettuminen

4. Osio: Kunnioittava vuorovaikutus

Ihmisellä on tarve olla vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Kohtaaminen edellyttää toisen kuuntelemista ja tulkitsemista. Kohtaaminen edellyttää myös sen ymmärtämistä, että jokainen ihminen on erilainen omine ajatuksineen ja tunteineen, jotka myös muuttuvat jatkuvasti vuorovaikutuksessa. Se, mitä itse tuntee ja ajattelee toista kohtaan, vaikuttaa omaan toimintaan. Tämä puolestaan vaikuttaa toisen ajatuksiin, tunteisiin ja toimintaan. Kohtaamisessa keskeistä on kiinnostus ja uteliaisuus toisen maailmaa

kohtaan: mitä enemmän kuvittelee tietävänsä toisen ajatuksista tai tunteista sitä vähemmän oikeasti kohtaa toisen. Yhteiset kokemukset ja elämykset ovat vuorovaikutuksen ja yhteisen ymmärryksen perusta.

Neljännän osa-alueen harjoituksissa harjoitellaan toisen kuuntelemista ja läsnäoloa, jäykkää viestintää sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Tukioppilaat myös ideoivat yhdessä erilaisia tapoja lisätä positiivista vuorovaikutusta omassa koulussa.

KUNNIOITTAVA VUOROVAIKUTUS -osioon kuuluvat harjoitukset ja avainsanat:

Harjoitukset

- 115. SOFTEN-HARJOITUS
- 116. PUOLENSA PITÄMINEN
- 117. LÄSNÄOLON TAITO
- 118. VUOROVAIKUTUS-
TILANTEITA KOULUSSA
- 119. MINUUTIN MITTAISET
PALAUTTEET

Avainsanat

- Minäviestintä
- Puolensa pitäminen
- Toista kunnioittava käytös
- Palautteen antaminen
Ja vastaanottaminen

Lähteet

- Beddoe R. & Giant N. 2012. Surviving Girlhood: Building Positive Relationships, Attitudes and Self-Esteem to Prevent Teenage Girl Bullying
- Goleman, D. 2003. Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Otava.
- Kallio A., Kerola K. Kujanpää S. 2007. Tunteesta tunteeseen. Luettavissa osoitteessa www.edu.fi/oppimateriaalit/tuntees-tatunteeseen.
- Keltikangas-Järvinen L. 2004. Temperamenti: Ihmisen yksilöllisyys. WSOY.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
- Toivakka S. & Maasola M. 2012. Itsetunto kohdalleen. Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. PS-kustannus.
- Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämäntunne ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetunto-käsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin Yliopisto.
- Jantunen T. & Haapaniemi R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. PS-kustannus.
- Kalliopuska, M. 1995. Sosiaaliset taidot. Edita.
- Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. PS-kustannus.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2003. Hyvä itsetunto. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen L. 2006. Temperamenti ja koulu-menestys. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. WSOY.

Tehtäväkorteissa käytetyt lähteet:

- Aalberg V. ja Siimes M. A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi ja mieheksi. Nemo.
- Aaltonen J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. THL.
- Dunderfelt, T. (2006): Voimavarana itsetuntemus. Gummerus
- Cacciatore R. & Karukivi M. 2014. Mieleton fiilis. Hyvän mielen käsikirja. Tammi.
- Fowelin P. 2014. Mindfulness luokkahuoneessa. Basam Books Oy.
- Goleman, D. 2003: Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Otava.
- Kallio A. , Kerola K. Kujanpää S. 2007. Tunteesta tunteeseen. Luettavissa osoitteessa www.edu.fi/oppimateriaalit/tuntees-tatunteeseen.
- Kupias P., Peltola R. & Saloranta P. 2011. Onnistu palautteessa. WSOY.
- Kuulun – välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012.
- Lehtonen M. & Salovaara R. 2009. Kouluttajan opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Lintunen T. & Kuusela M. 2009. Vuorovaikutuksen edistäminen liikuntaryhmässä. Teoksessa Rovio E. ym. (toim.). Ryhmäilmiöt liikunnassa. Liikuntatieteellinen seura ry.
- Saarinen, M. 2002. Tunneälyn ja itsetuntemuksen työkirja. WSOY.
- Saarinen, M. 2002. Tunne älysi, älyä tuntevasi. WSOY.
- Sainio, M., Kaukiainen, A., Willför-Nyman, U., Annevirta, T., Pöyhönen, V., & Salmivalli, C. 2009. KiVa-koulu. Opettajan opas yläkoululle. Turun yliopiston psykologian laitoksen tutkimuksesta käytäntöön -julkaisusarja, 4.

MLL:n tukioppilastoiminta

Laatukriteerit

Tukioppilaat ovat vapaaehtoisia nuoria, jotka tarvitsevat koulutusta, aikuisten ohjausta ja koko koulun tuen työlleen. Parhaiten he onnistuvat tehtävässään silloin, kun koulussa hyödynnetään MLL:n tarjoama tuki, varataan toiminnalle tilat ja riittävästi aikaa. Liitto on koornut suosituksia ja hyviä toimintatapoja tukioppilastoiminnan kehittämiseksi.

Tarkista, toteutuvatko nämä omissa koulussasi.

Arvot

- Yhdenvertaisuus
- Vapaaehtoisuus
- Ilo
- Luottamuksellisuus
- Nuoruus ja nuoruuden arvostus
- Osallisuus ja nuorten äänen kuuluminen

Vastuut kouluissa

Rehtori

- tarkistaa, että tukioppilastoiminta on osa koulun opetus- ja vuosisuunnitelmaa.
- valitsee koululle kaksi tukioppilasohjaajaa ja varmistaa, että he osallistuvat MLL:n koulutuksiin.
- tarjoaa toiminnalle tilat ja riittävästi aikaa.
- huolehtii, että koulun oppilaat, vanhemmat ja opettajat tietävät tukioppilastoiminnan tavoitteet, toimintatavat ja merkityksen koulu yhteisölle.
- jakaa kiitosta ja antaa palautetta tukioppilaille ja ohjaajille.

Tukioppilasohjaajat

- vastaavat tukioppilaiden valinnasta ja huolehtivat, että tukioppilaat saavat vähintään 16 tunnin koulutuksen.
- varmistavat, että tukioppilaat osallistuvat tavoitteiden määrittelyyn ja toiminnan arviointiin.
- järjestävät säännöllisesti tukioppilaiden tapaamisia, joissa nuoret suunnittelevat toimintaa.
- huolehtivat, että koulun oppilaat ja opettajat tietävät, keitä tukioppilaat ovat.
- osallistuvat peruskoulutukseen, päivittävät osaamistaan ja tapaavat muita ohjaajia MLL:n tilaisuuksissa.

Tukioppilaat

- osallistuvat tavoitteiden määrittelyyn ja toiminnan arviointiin.
- suunnittelevat ja toteuttavat tavoitteiden mukaista toimintaa.
- osallistuvat kaikki mukaan ja ylläpitävät hyvää asennetta.
- ovat uusien oppilaiden tukena ja tutustuttavat seitsemäsluokkalaiset toisiinsa ja yläkouluun.
- muistavat huolehtia myös omasta koulunkäynnistään.

TUKIOPPILAAT TOIMIVAT

- 94 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tutustuttavat seiskaluokkalaisia vuoden alussa.
- 81 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat tukevat seiskaluokkalaisia koko lukuvuoden ajan.
- 97 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat järjestävät teemapäiviä ja tapahtumia.
- 71 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät päivän-avauksia.
- 67 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät kummitunteja toisille oppilaille.
- 44 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ohjaavat välituntitoimintaa.
- 45 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana vanhempainilloissa.
- 50 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat mukana Koulurauhan julistuksessa.
- 25 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat pitävät KiVa Koulu -tunteja.
- 4 %:ssa tukioppilaskouluista tukioppilaat ovat apuohjaajina koulun kerhoissa. (Luvut vuodelta 2014.)

Koulutusaineisto sisältää tietoa ja harjoituksia nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Koulutuksessa käsitellään tukioppilaan itsetuntemuksen, tunnetaitojen ja empatiakyvyn vahvistamista sekä positiivisen vuorovaikutuksen edistämistä koulussa. Aineistoon liittyy tehtäväkortteja, jotka voi ladata osoitteesta www.mll.fi/tukioppilastoiminta. Tukioppilastoiminnan lisäksi tehtäväkortteja voi hyödyntää perusopetuksessa ja nuorisotyössä.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

